

Terčovci – úvod

„Hnědá Skalára“, „Modrá Skalára“, „Aristokrat akvárií“, „Hřebínkatá cichlida“, „Pompadour“, „Král ryb“, „Král Amazonie“, „Král akvárií“ a mnoho dalších takových jmen už bylo dáno terčovci, který je zřejmě nejvíce ceněnou tropickou sladkovodní rybou všech dob.

Na světě snad není žádná taková ryba, o které toho bylo již tolik napsáno a publikováno a která byla tak často filmována, malována nebo fotografována, jako je právě terčovec. Jsou mu věnovány naprosto neuvěřitelné záplavy časopisů vycházejících čtvrtletně, jako jsou např. „Discus Newsletter“, „Discus Newspaper“ a „Discus Journal“, včetně toho, že jednou za půl roku vyjdou celé svazky, často v knižní podobě nebo každoroční ročenky ve více než deseti jazycích. Každý rok se objevuje nejméně desítky nových knih o terčovcích. A nová videa a CD (a nyní také DVD) jsou takřka součástí našeho každodenního života. Do takto rozjetého vlaku naskočila dokonce i televize. V roce 1964 během mých studií ryb a práce v rybochovném zařízení „Gulf Fish Farm“ na Floridě jsem byl pozván, abych se účastnil jednoho z prvních profesionálních televizních pořadů věnovaných akvariijním rybám a také terčovcům. V roce 1978 mi bylo nabídnuto přední významnou německou produkci pracovat na pořadu „King of the Amazon“ (=Král Amazonie). A nahrávka „Expeditionsziel Aquarienfische“ (=Cíl expedice akvariijní ryby) s „Králem“ jako hlavní hvězdou, byla přeložena do více než 10 jazyků a rozšířena po celém světě. To byl však pouze začátek. Postupně to byli Američané, Japonci, Číňané, Brazilci i mnoho dalších, kteří vydávali a šířili televizní filmy o terčovcích. Během posledních 30 let jsem byl pozván na konference věnované terčovcům na pěti kontinentech. A stále jsem zván, abych přednášel daleko víc o terčovcích než o jiných rybách, ačkoliv jsem již dlouho, kam až jen má mysl sahá, hluboce fascinován všemi rybami žijícími ve sladkých i brakických vodách. V časopisech o terčovcích bylo již publikováno ve více než 40 jazycích nespočítatelné množství článků. To platí také o Koreji, kde byly vysílány nejen mé přednášky o terčovcích, ale také zde vyšel na titulní straně místního nejpopulárnějšího deníku společně s mou maličkostí barevně vyištěný terčovec „Royal Green“ (=„Královský Zelený“), kterého jsem objevil (viz strana 19). Následně se mnou natočil televizní kanál Saint Petersburg rozhovor o odchytu terčovců i jiných akvariijních ryb, který byl vysílán během vánoc roku 1990 po celém bývalém Sovětském svazu.

Dnes se na světě nachází mnoho klubů a svazů, které se věnují

terčovcům, a je jich daleko víc než těch, které se věnují jiným skupinám ryb. A pokud se připojíte na internet, pak pod heslem „discus“ (=terčovec) najdete více než 11 200 000 webových stránek a každou přinejmenším s 10 podstránkami (v době psaní této knihy).

Čím to však je, že je terčovec tak vysoce ceněný již více než 200 let?! A jak je možné, že terčovec způsobil výměnu „starých známých“, jako je např. kapr „Nishikigoi“ (známý jako Koi či barevný kapr), a to nejenom v jeho domovině v Japonsku, ale také v dalších asijských zemích. A jak je možné, že v Číně, kde je kultura tohoto kapra známa více než 2000 let, se terčovec dostal na první místo jen během několika málo let? Terčovec také nahradil gubku (paví oko), tuto „milionovou rybku“, která je populární již celé století. A terčovec dokonce odsunul předchozí „Královnou akvárií“ skaláru amazonskou (*Pterophyllum scalare*) až na druhé nebo dokonce až na třetí místo během jen několika desetiletí. Terčovec je dnes bezpochyby číslem jedna na stupnici nejžádanějších akvariijních ryb (samozřejmě, že to neplatí v případě ryb skutečně prodaných, kde jsou obecně v popředí kardinálky, gubky a jiné živorodky).

Na nového „Krále“ byl terčovec korunován hned krátce po druhé světové válce, kdy má matka zorganizovala první akvariijní výstavu ještě v ruinách frankfurtské zoologické zahrady. V polovině šedesátých let byl už terčovec konečně úspěšně odchovávan a také dovážen ve velkých množstvích. Terčovec byl natolik populární, že jsem se svou tehdejší společností zabývající se dovozem a vývozem ryb v roce 1968 ve Wiesbadenu poprvé uvedl na veřejnost jeho čtyři barevné formy. Mnoho dalších, třebaže jen malých výstav, pak následovalo. Často se tyto výstavy konaly v klubech během tzv. „zeleného víkendu“ v Berlíně i na „Interzoo“ v USA a v Kanadě.

Dokonce se mi podařilo uspořádat i první mezinárodní výstavu terčovců, která se uskutečnila v roce 1986 v Japonsku – během dvou dnů zde obdivovalo asi 44 000 lidí více než 400 akvárií s terčovci (převážně ty které jsem do té doby nachytl a které Dr. Schmidt – Focke odchovával). V roce 1989 pak následovala první „Aqurama“ v Singapuru (pro kterou jsem byl požádán sestavit

porotu, což znamenalo pozvat vhodné porotce. A pozván jsem byl rovněž na dvě následující „Aquramy“ které se uskutečnily v roce 1991 a v roce 1993). Dnes již téměř každá země v Asii pořádá každoroční výstavu terčovců zahrnující také hodnocení vystavovaných exponátů. Od roku 1996 se každé dva roky koná dnes již největší světový šampionát terčovců v Německu (znovu jeden z mých nápadů, který energický pan Norbert Zajac nadšeně uvedl v život) a v okolních zemích je také jedna nebo dvě výstavy každý rok, stejně tak jako v USA i jinde.

Není vůbec jednoduché dnes zjistit skutečné důvody této až neuvěřitelné posedlosti pro terčovce. Zato je zcela jasné, že původ jména této neobyčejné ryby je bezpochyby v její podobě. Slovo „discus“ (jak je tento druh také někdy nazýván), jak asi každý ví, je název (řecko/latinského původu) pro „náčiní na házení“ (disk, které se používalo při atletických hrách v antickém Řecku. A protože je tato ryba stejně tak plochá a přirozeně zaoblená, upomněl se mannheimský přírodovědec Johann Jakob Heckel, který v roce 1840 pracoval na jejím popisu ve Vídeňském muzeu, na disk (*Subdisciformis*. „Die Gestalt ist beinahe scheibenförmig. ...“) (= zevnějšek připomíná disk). Žádná jiná ryba ať už ze sladké nebo slané vody nemá tento typický diskovitý tvar. Pojmenoval tedy nový druh „Discus“ a umístil ho do nového monotypického rodu *Symphysodon*.

Navíc hned od začátku „jeho výsost“ terčovce okouzloval všechny nadšence do ryb díky způsobu, kterým se pohyboval. Zdánlivě žádný jiný obyvatel akvária není tak majestátný a elegantní jako terčovce. Rovněž v okamžiku upoutají zrak jeho barvy, které jsou výrazné díky velké boční ploše těla. Přesto člověk nebyl zcela spokojen s nádhernými původními přirozenými barvami terčovců a již řadu let chová stále zvětšující se spektrum barevných forem, dnes jen stěží překonatelné formami výše uvedeného „barevného kapra“! Obliba terčovce se zvýšila ještě více díky těmto neobvyklým barevným formám, obzvláště pak v Asii, i když dlužno říci, že tyto nezvyklé barevné formy se nezamlouvají každému...

Na samém začátku to byla především vysoká cena, která způsobila, že terčovci byli tolik žádaní. Potom, co byla zřejmá jeho snášenlivost s jinými druhy ryb, si terčovce stále více „upevňoval svou pozici“. A jelikož se tento „Aristokrat“ choval skutečně vznešeně, mohl být snadno chován s jinými druhy ryb, aniž by jakkoliv ublížil nějakému spoluobyvateli nádrže. Akvaristé tak konečně našli mírumilovnou a mimořádnou cichlidu. Samozřejmě, že kromě výše uvedených důvodů neuvěřitelné posedlosti pro terčovce, zde

byl ještě jeden rozhodující činitel – biologie. Poprvé zde totiž byla akvarijní ryba (cichlida), která byla zběhlá nejenom v pečování o mláďata, ale která také vytvářela zvláštní kožní výměšek, kterým poskytovala potravu svému potěru, aby rostl a prospíval.

Dnes je tento „Král Amazonie“ znám v nejbližších koutech světa, ať je to v Bhútánu, na Novém Zélandu, na Filipínách, v Saudské Arábii nebo na Kapverdských ostrovech. Kdysi dávno bývaly i doby, kdy byla jen jediná ryba směnena až za 10 000 dolarů nebo i více. Někteří lidé dokonce prodali svůj dům jen proto, aby si zakoupili mimořádného terčovce – a během toho přišli o ženu i o děti. Třebaže dnes terčovce zahrnuje také neobvyklé vyšlechtěné formy, může být získán mnohem levněji než tomu bylo kdysi a není hned nezbytné, aby při tom někdo přišel o dům (o manželkách ani nemluvě!).

Mnoho obyvatel naší planety považuje terčovce za symbol určité prestiže. Přestože v předválečných letech a ještě nějaký čas po nich byli jediní známí terčovci pouze „Hnědí“, (nepřesně označování jako *Symphysodon discus*), během 50. let se stali nejvyhledávanějšími ze všech akvarijních ryb. Kdo-

koliv, kdo v té době vlastnil „krále“, mohl za něj snadno získat i tisíce dolarů. Terčovce byl tak obrovsky žádaný, že navzdory možným rizikům začala má matka v roce 1953 pořádat dvou-

leté výpravy „za hledáním terčovců“. Když jsem pak během 60. let z oblasti Manacapuru (viz strana 19) konečně přivezl do Německa první jedince „Royal Blue“ („Královský Modrý“), stali se hned mezinárodním hitem, i přestože se pořizovací cena pohybovala okolo jednoho tisíce marek (500 dolarů). Později během 70. let byl zase nejvyhledávanějším terčovcem pravý „Rio Iça“ (viz strana 19), od kterého jsem byl schopný sám dovést pouze jeden „červený“ exemplář, který odchoval jako první Dr. Eduard Schmidt – Focke. Často jsem tohoto terčovce srovnával se „strojem snů“ každého muže – autem Testa Rossa Ferrari, mistrovským dílem Enza Ferrariho, které bylo ve své době jedním z nejžádanějších vozů. Od té doby pak už žádní „Červení“ nalezení nebyli (kromě jen několika „Červených“ od Modena). Bylo to také desetiletí, kdy se staly populární vyšlechtěné jednobarevné formy terčovců.

Od 80. let se stala úplně poslední „velkou módou“, tj. novým symbolem určité prestiže, forma „Cobalt Blue“ („Kobaltově Modrý“). Stejně tak se v tu samou dobu stal „velkou módou“ také „Green“ (Zelený) – úplně celý červeně tečkovaný s tečka-

mi velikými jako čoočka. Dovezl jsem ho z oblasti Coari, aby pak vodil svůj první potěr v nádržích Dr. Schmidt – Focka. Potěr pak putoval především prostřednictvím mé společnosti Aquarium Rio do Hongkongu, což byl začátek triumfálního vývoje, který nemá v historii terčovců obdoby. Dnes je vítězem ve své třídě a celkovým vítězem téměř na každém šampionátu právě z něho odchovaná forma „Red – Spotted“ („Červeně tečkovaný“).

Začátek 90. let se stal svědkem Asijské invaze – nejdříve s formou „Pigeon Blood“ („Holubí Krve“), která byla následovaná vyšlechtěnými formami „Ghous“ („Duch“), „Snake – Skin“ („Hadí – Kůže“) a „Red – White“ („Červeně – Bílý“). Dnes již rozmanitost barev terčovců nezná mezí.

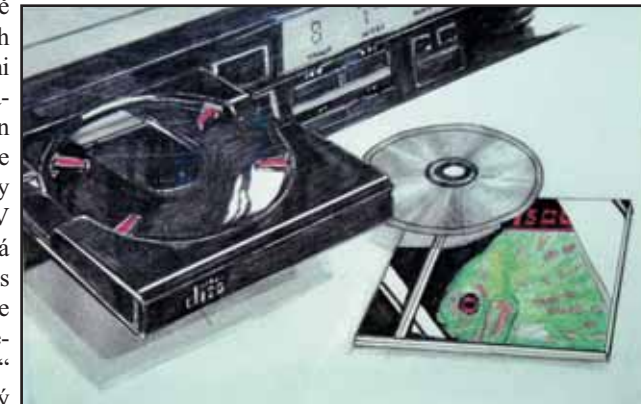
I přestože se právě teď na scéně objevilo jen několik zcela nových sněhobilých jedinců s červenými skvrnkami, není již terčovce v pravém slova smyslu dále považován za symbol určité prestiže. Lidé se totiž našťástí stále více obracejí zády k nepůvodním formám terčovců. V době, kdy píšou tyto řádky, již ovládá akvarijní scénu nová „cichlida“ s názvem „Flower – Horn“, která je křížencem mezi dvěma středoamerickými cichlidami. Tato „cichlida“ byla v Asii odchovaná jako nový „rybí bůh“, jako „nový symbol“ určité prestiže. Ale na jak dlouho? (Doufejme, že ne na dlouho, tak jako téměř všechny nepůvodní vyšlechtěné formy terčovců, které vznikají v této oblasti). Mezi hodnotiteli terčovců však stále vedou formy „Red – Spotted“ („Červeně – Tečkovaný“) nebo „Red – Spotted Green“ („Červeně Tečkovaný Zelený“) a také vybrané formy některých druhů z přírodních odchytů.

Ryby z přirozených stanovišť (což znamená že pocházejí z přírodních odchytů) jsou teď dostupné v daleko menších počtech, než jak tomu bylo dříve. Z Amazonie dnes pochází méně než jedno procento ze všech terčovců celosvětově prodaných. V dnešní době se totiž už vůbec nevyplácí místním *caboclium* (*caboclo* = brazilské označení pro vzdělané potomky domorodců nebo pro míšence domorodců s bělochy) a už vůbec se to nevyplácí místním domorodcům, aby pokračovali v odchytu terčovců (viz kapitola 5: odchyt terčovců). Přepravní náklady totiž enormně narostly a navíc si přeprava vyžádá tisíce litrů nafty nebo benzínu jen proto, aby bylo často dovezeno jenom několik exem-

plářů. Zákazník navíc může požadovat jenom pár konkrétních vybraných jedinců, takže pokud máte štěstí, je jen asi jedna ryba z 500 ta pravá, a to jestli vůbec. Navíc musíte počítat s neočekávanými změnami počasí, které se v Amazonii (stejně jako je tomu i jinde) mění podobně jako nespolehlivé předpovědi počasí. Ve dvou ze tří případů tak dorazíte do značně vzdáleného biotopu terčovců, jen abyste zjistili, že úroveň vodní hladiny je příliš vysoko (třebaže je zrovna právě období sucha) a celá cesta tak znamená jenom zbytečně vyhozené peníze. A je tu ještě jedna důležitá skutečnost, kterou si připouští jen několik málo lidí – tj. že se terčovci nedají asi devět měsíců v roce nalézt, natož pak chytit. Tudíž *caboclové* tak mohou živit svou rodinu chytáním terčovců pouze tři měsíce v roce.

Za krátkou dobu však byl odchyt terčovců do značné míry nahrazen jejich odchovem v zajetí. A tak je dnes již celosvětově odchováváno každý měsíc přes 1,5 miliónu terčovců. Jenom v samotné jižní Číně činí toto číslo více než 500 000 terčovců za měsíc. Bezpochyby Heckel kdysi ve Vídni neměl ani tušení o tom, že jméno, které pro terčovce vymyslel, způsobí takový povyk, a také že se tento Nattererův původní objev stane nejznámějším a nejžádanějším ze všech akvarijních ryb. A rovněž neměl ani zdání o tom, že by v průběhu let mohly být v přírodě objeveny stovky barevných forem – objevy, při kterých jsem během uplynulých 40 let sehrál významnou roli. Stejně tak Heckel ani v nejmenším netušil, že by tolik vynikajících vědců neuspělo při popisování platných druhů tohoto rodu (viz kapitola 2: *poznámky k taxonomii*).

V dnešní době terčovci zdobí telefonní adresáře, telefonní karty, CD, hrnečky, džbánky, talíře, hodiny, známky a kalendáře. „Král“ se rovněž nachází na klíčenkách, brožích, náramcích a náhrdelnících, ať už je to v cinovém, bronzovém, stříbrném, zlatém nebo i v platinovém provedení. Dřevořezby a malby nyní dosahují astronomických cen. Terčovce je možné také spatřit na tisících triček. Dokonce můžete mít terčovce i vytetovaného (strana 18). Vážně pochybuji o tom, že by se třeba nějaký žralok nebo i velryba dala vůbec s terčovcem srovnávat. A o pandě se raději ani nezmiňuji. Mimochodem na trhu se dokonce nachází forma terčovce „Panda“, kterou vyšlechtil můj

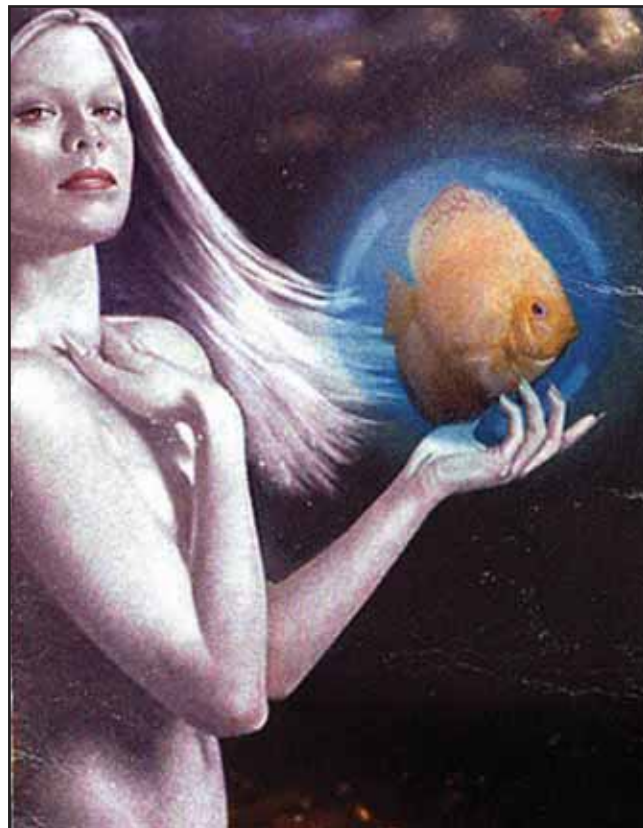

přítel a dobře známý chovatel terčovců Jack Wattley. Kult terčovce asi nezná hranic a bezpochyby bude terčovce vždy číslem jedna pokud, tu stále budou akvaristé a zájemci o ryby. Nicméně skutečnou majestátnost této elegantní ryby dokážete ocenit až v případě, že už jste ji měli možnost pozorovat ve volné přírodě. Poprvé jsem tuto možnost měl ještě jako malý chlapec a doposud ze mne tento zážitek plný vzrušení nevyrchal. Je to něco téměř nepopsatelného, ale i přesto se o to v této knize pokusím pomocí vzpomínek a rozličných detailních popisů přírodních biotopů (včetně kreseb na předsádce této knihy). Během několika minulých let jsem se o to také snažil prostřednictvím autentických biotopů vytvořených na výstavách akvárií pro veřejnost (viz kapitola 9, *volně žijící terčovci vs. formy odchované v zajetí*). Tak jako kdysi v roce 1956 prohlásil Dr. Eduard Schmidt – Focke: „*Symphysodon discus* v sobě spojuje všechny přednosti požadované od akvárijní ryby s ojedinělou harmonií tvaru a barvy“. V té době se stala tato věta úvodem pozdějšího článku „Diskusfieber“ („Terčovorečka“) (což byl titulěk, který současně také používal můj pozdější přítel Hans J. Mayland, který je velice dobře známým autorem knihy o terčovcích se stejným názvem, která se stala pravděpodobně nejprodávanější knihou všech dob). Tento úvod mluví za vše: „Je až neuvěřitelné, že se nejedná o umělý výplod

bujné představivosti některých akvaristů, nýbrž o holou skutečnost“. Tenkrát Eduard citoval slova jednoho vydavatele akvaristického časopisu. Bylo to na jaře roku 1960 a oni stáli před vystavovanou nádrží v sídle společnosti Rainbow Aquarium v Chicagu, ve kterém byli vystaveni dva majestátní „Zelení“ samci. Byli absolutně nerušení davem, který se vytvořil okolo jejich nového domova, nerušil je ani hluk ani stovky záblesků z fotoaparátů novinářů. Plavali čelem k sobě se žlutými skřeleli a spodními stranami těla, na jejich zádech a bocích se třpytila jemná zeleň, která byla přerušena pouze černohnědými svislými čarami spolu s červenohnědým tečkováním ve velikosti čočky, které zdobilo řitní ploutve na jedné straně a úzké proužky stejné barvy ji zdobily na straně druhé. Kromě hrudní a ocasní ploutve byly všechny ostatní ploutve červeně lemovány...

Vzpomínám si také na slova světově známého etnologa Haralda Schultze, který chytal terčovce během 50. let a na začátku 60. let, a na jeho „květnatý“ popis terčovce „Blue“ (terčovce „Modrého“): „Tělo je symfonií zelené, zeleno – žluté, žluté, oranžové, červené, modré a hnědé.“. Anebo si vzpomínám ještě před Schultzem na slova Dr. W. Ladigese: „Neonka obecná je toliko slůžičkou, při srovnání s terčovcem, který je aristokratem“.

Terčovce je bezesporu jedno z nejkrásnějších a nejzajímavějších

V dnešní době se na trhu nachází nespočetné množství časopisů o terčovcích, ale časopis Discus Digest byl v roce 1988 založený úplně jako první. „Král“ je vyobrazen na předních stranách většiny deníků (nalevo, v Soulu, Korea), na hodinkách, na keramice, na tričkách, na krabíčkách od zápalek, na známkách (viz strana 20), nebo jako tetování, či s krásnými ženami (viz strana 18) – přinejmenším od mého posledního objevu terčovce „Royal Blue“ z roku 1965 (nahore vlevo) a terčovce „Red Iča“ z roku 1977 (nahore vpravo).

stvoření, které oblast Amazonie kdy stvořila. A Amazonie rozhodně není chudá na neobyčejné formy života. Z terčovce se tak stal „Král Amazonie“ nebo spíše „Král akvarijních ryb“ (a do budoucna jím stále bude). A dnes můžete terčovce rovněž nalézt všude na světě, jak je zvěčněn na malbách (jako je tato s městem Barcelos a s neonkami červenými), na tričkách, na krabičkách od sirek, na známkách, na keramice, na klíčenkách, nebo může být vyrytý do skla Bohemia či může pokrývat stát Texas. „Král“ se dokonce těší přízni na obálce předního časopisu *T.F.H.* (bohužel však jako *Pterophyllum discus*)...

